

lens), een fraaie naam voor het frisse, aanvallende voetbal. De som van al deze delen leidde tot Europese topvoetbal.

Weisweiler bleek de ideale trainer om jonge spelers op te leiden, talenten die de club dan weer duur kon verkopen om de begroting sluitend te houden. De recette van de Bökelberg bleek daarvoor jaarlijks onvoldoende. In de zomer van 1973 vertrok Netzer bijvoorbeeld voor meer dan een miljoen naar Real Madrid. Een legendarisch afscheid overigens, symbolisch voor de verhouding Weisweiler-Netzer. Voor de bekerfinale tegen Köln begon Netzer op de bank, omdat Weisweiler hem door het naderende vertrek en enkele privé-omstandigheden uit vorm achtte. Onbewogen bekeek de middenveldregisseur de wedstrijd die na 90 minuten op 1-1 stond. Bij het opfrissen voor de verlenging stapte Netzer naar mede-speler Christian Kulik en vroeg of hij nog fit was. Het antwoord was ontkennend, waarop Netzer zijn trainingsjack uitdeed en Weisweiler toevoegde: *'Ich spiele jetzt'*. De coach ging zwijgend zitten en zag de vertrekkende vedette binnen twee minuten met een schitterend schot de winnende goal maken.

Na Netzer en de in 1974 vertrokken Weisweiler kwamen Stielike, Simonsen en Udo Lattek, waarna Borussia nog vijf jaar triomfen vierde. Ook in de jaren tachtig speelde het bijna jaarlijks Europees. Pas in 1989 moest het bestuur voor het eerst een trainer ontslaan, waarop Grashoff en korte tijd daarna voorzitter Beyer teleurgesteld opstapten en de club langzamerhand in verval raakte. Na honderd jaar keerde Borussia zelfs terug in de *Zweite Liga*. Dit eeuwfeest heeft echter ook een fraai jubileumboek voortgebracht, dat de toets der kritiek op alle fronten kan doorstaan. Mooie foto's, goede verhalen en uitgebreide statistieken over *Die Elf vom Niederrhein*.

(Ernst Bouwes)

FOOTBALL CULTURES AND IDENTITIES

Samengesteld door Gary Armstrong en Richard Giulianotti

250 pagina's

Uitgeverij MacMillan Press Ltd., 1999

Prijs: 82,55 (paperback)

ISBN: 0-333-73010-0

Voetbal is geen wetenschap: het beste elftal kan verliezen, de slechtste trainer kan winnen. Niettemin is er de laatste jaren onder academici

een grote interesse ontstaan voor de sport. Aan de tactiek wagen de onderzoekers zich gelukkig niet, ze schrijven boeken over de historische, economische, politieke en sociale dimensies van het voetbal.

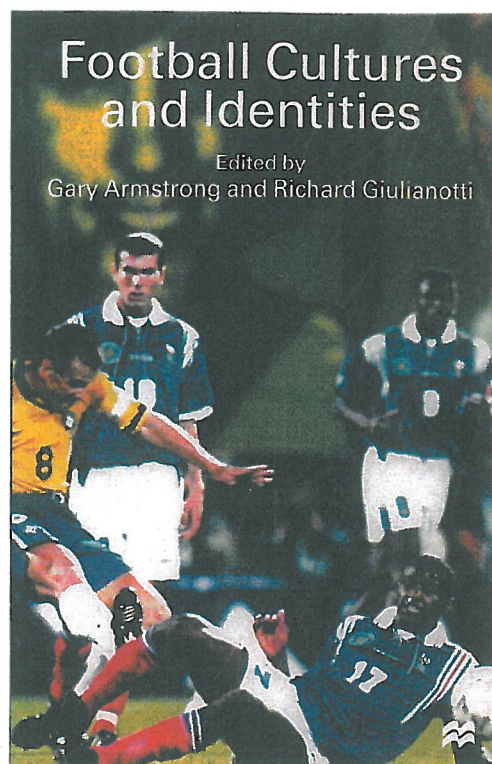
Football Cultures and Identities is zo'n boek. De samenstellers Armstrong en Giulianotti, twee vooraanstaande Britse sociologen, schreven in het verleden al wetenschappelijke boeken over voetbal. Maar deze keer vroegen ze andere sociologen en ook antropologen en historici om de voetbalcultuur in eigen land te bestuderen. Het resultaat is een verzameling van achttien korte studies over achttien verschillende landen, van Engeland tot Japan.

De auteurs maken duidelijk dat voetbal een belangrijke rol speelt bij een gevoel van nationale identiteit. Voetbalfan-zijn gaat samen met een bepaalde levensstijl. Uit onderzoek is gebleken dat toewijding aan een club het op één na belangrijkste aspect is van iemands identiteit.

Als je in het buitenland bent, hoef je maar één woord over voetbal te laten vallen en je hebt contact. Begin over de wedstrijd van gisteren en mensen geven meteen hun mening. Voetbal is de snelste manier om een cultuur te leren kennen en versterkt de nationale saamhorigheid. Oké, Malta is misschien een uitzondering. Maar daar zijn de fans ontroostbaar na 23 jaar zonder overwinning in kwalificatiewedstrijden.

Het boek *Football Cultures and Identities* bestaat uit vijf delen. De verschillende landen zijn onderverdeeld naar type speler: 'Veteran Players' (Engeland, Schotland, Frankrijk, Duitsland), 'Pre-eminent Players' (Zweden, Argentinië, Brazilië), 'Marginal Players' (Malta, Turkije, Indonesië), 'Disunited Players' (Guinea, Noord-Ierland, Israël, voormalig Joegoslavië) en 'Contemporary Players' (Zuid-Afrika, Noorwegen, Amerika en Japan).

Elke studie begint met de voetbalgeschiedenis van het land, gevolgd door een beschrijving van de nationale voetbalcultuur. De auteurs gebruiken daarbij onbekende invalshoeken. Steeds weer wordt gezocht naar bredere verbanden. Je leert dat voetbal in Zuid-Afrika vooral een zwarte sport is en in Amerika juist door de elite wordt gespeeld, dat veel Joegoslavische voetbalhooligans (*'absurd soccer warriors'*) soldaten werden toen de oorlog daar uitbrak; en dat het

Turkse voetbal het gevoel van de gehele Turkse samenleving symboliseert: *'Who are we, and who are the others? Are we European, or Asian? Are we Eastern, or Western? (...) It is football that affects the mood of Turkish society most deeply'*

Het zijn vooral de verhalen over de kleine voetballanden die tot de verbeelding spreken. Je kent de voetbalcultuur in Engeland, Duitsland en Frankrijk enigszins, maar wat weet je eigenlijk van het voetbal in Israël, Guinea of Noord-Ierland? De auteurs strooien met leuke voetbalweetjes. Wie wist dat er in Indonesië ook een PSV bestaat? De Padangse Sport Vereniging? En dat een kwart van de Zweedse meisjes tussen 13 en 15 voetbalt?

Informatie genoeg dus, maar helaas ontbreekt de slagroom op de taart: het boek mist een conclusie. Armstrong en Giulianotti hebben helaas niet de moeite genomen om een algemene deler te zoeken. Na het laatste artikel is het boek plotseling uit. Een gemiste kans, want het is nu niet meer dan een opsomming.

Toch blijft *Football Cultures and Identities* een prettig leesbaar naslagwerk, waarin wetenschap en voetbal elkaar ontmoeten en tot interessante invalshoeken komen. Dat blijft de moeite waard.

(Emiel Martens)